

Ganske vist søger ER desværre ikke rigtigt at give svar på, *hvorfor* udviklingen er gået i den retning. Men hans resultat rejser spørgsmålet om disse forestillingers sammenhæng med overordnede ideologier (eller værdiforestillinger), og dermed til syvende og sidst om, hvordan forandringer i samfundet kommer til udtryk i den måde, man tænker om politik og samfund på. Med andre ord kan den type analyser måske bruges som barometer for mere fundamentale kollektive forestillinger i og om samfundet – eller »mentaliteter« med et nyt modeord i faghistorikernes vokabularium.

Jens Chr. Manniche

Lars N. Henningsen: *Ejendomshistorie i Nordslesvig. En kildevejledning*. (Landsarkivet for de sønderjyske landsdele, 1983). 58 s.

Landsarkivet for de sønderjyske landsdele har markeret 50-årsdagen ved at udsende en vejledning i ejendomshistoriske undersøgelser vedrørende Nordslesvig. Vejledningen er inddelt i 2 hovedafsnit: 1) jordejendommenes og 2) bygningernes historie. Inden for hvert hovedafsnit gennemgås de forskellige kildetyper en ad gangen, for eksempel tingbøger, skyld- og panteprotokoller, matrikler, skattelister, brandforsikringsarkivalier.

Denne gennemgang af hver type for sig er disponeret således, at der først gives en nyttig oversigt over de vekslende – ofte særdeles komplicerede – administrative forhold. Derefter kommer en grundig redegørelse for arkivalierne: hvor de findes (ikke bare i LA i Åbenrå, men også i andre relevante arkiver som for eksempel LA i Slesvig og Viborg eller Rigsarkivet), hvilke oplysninger man kan forvente at finde, hvilke tidsperioder og geografiske områ-

der der er dækket, hvilke indgangsmuligheder (registre) der findes m.m.

Dette nye hjælpemiddel vil vise sig at være uundværligt for enhver, der interesserer sig for nordslesvigsk ejendomshistorie, da det er yderst instruktivt og overskueligt. Nytteværdien forstærkes af oplysningerne om arkivalier i andre arkiver end LA i Åbenrå.

Tove Elklit

Kjeld Jensen, Birgitte Poulsen og Peter Ludvigsen: *Bibliografi over Nordjysk kystkultur i 1800-tallet*. (Aalborg Universitetsforlag, 1982. Kattegat-Skagerraks kulturhistorie bd. 1). 255 s.

Nærværende bog er første bind af de publikationer, der skal præsentere forskningsresultaterne fra det fællesnordiske forskningsprojekt om kulturudviklingen i Kattegat-Skagerrak-regionen gennem 1800-tallet. Lignende bibliografier er under udarbejdelse i Norge og Sverige. Bibliografiens 2.623 numre omfatter litteratur om kyststrækninger i Nordjylland langs Kattegat og Skagerrak (ned til Agger) samt Limfjordskysterne med titlerne ordnet topografisk i alfabetisk orden. Tidsskriftartikler, bøger, avisartikler og -kronikker er medtaget. Litteratur om Aalborg er undtaget, dels fordi der i forvejen findes en bibliografi, dels fordi den ville fylde for meget. Emne- og navneregister findes bag i bogen.

Der lægges stor vægt på at fastslå, at oversigten dækker, hvad der er skrevet om *hverdagslivet*. Men bogen kan da heldigvis bruges til så meget andet. Her er f.eks. medtaget ministerielle betænkninger og faglige artikler om havneforhold samt topografiske beskrivelser over Læsø fra 1800-tallets begyndelse. Sten Drewsens artikel i Politiken fra 1909 om P.S. Krøyers lig-

færd på Skagen rækker vel også ud over »hverdagslivet«.

Alt i alt en meget nyttig bog.

Ib Gejl

Sv. Aage Bay: *Horsens historie indtil 1837*. (Udgivet af Horsens kommune, 1982). 515 s., i11.

Forfatteren har valgt året for indførelsen af de første borgervalgte byråd til afslutning for denne skildring af byens historie, hvad der formodentlig viser, at der kan ventes endnu et bind; allerede 1953 havde han ført beskrivelsen ned til nutiden i en mindre bog, som ejer det fortrin, at den i uddrag bringer en række kilder lige fra den ældste byret til det kommunale budget for 1940-41, så de to bøger kan med fordel benyttes jævnsides. Kilderne til Horsens' historie i middelalderen er sørgeligt få, så det er besynderligt, at forfatteren ikke udnytter de oplysninger, stadretten giver, i større omfang. Lånt fra Slesvig og videregivet til Ebeltoft er den i en central stilling, når byernes vilkår skal drøftes, men det må heller ikke glemmes, og det fremhæves rigtigt, at byen lå på kongens grund og ifølge Kong Valdemars Jordebog var møntsted. I det 13. århundrede har den åbenbart været en ikke ubetydelig by, så desto mere beklageligt er det, at kilderne til nærmere oplysninger svigter. Et af de få levn er byseglet, af hvilket der er bevaret et aftryk på et gælds-brev fra 1368, men forfatteren gengiver ikke det tydelige billede i P.B. Grandjeans værk om de danske købstæders segl, men en tegning af det, og indskyder således ganske unødvendigt et mellemled uden værdi som kilde.

Det vil føre for vidt at gennemgå alle sider af byens udvikling gennem århundrederne med skiftende opgangstider og kriseår, som Horsens havde fæl-

les med andre byer, men Sv. Aage Bay glemmer ikke, hvad latinskolen betød, og at den sammen med et par dygtige kunstnere gjorde stedet til et lille kulturcentrum. Også det russiske fyrstehof og prinsesse Charlotte Frederikkes mærkelige menage bliver omtalt, men ikke mere end nødvendigt. Derimod er der grund til at gøre opmærksom på en konflikt fra 1784. Da en skræddersvend havde fået en mulkt for at have forsømt sit arbejde, nedlagde alle svende i faget arbejdet og formåede desuden, at svendene fra tre andre lav gjorde det samme. Udgangen på striden anføres ikke, men det er lærerigt at se, at der så tidligt i en østjysk by kan forekomme ikke alene en strejke, men også en sympatistrejke.

I forordet anføres, at bogen skal erstatte Otto Fabricius' forældede byhistorie fra 1879, der dog stadig vil have sin værdi ved at vise, hvorledes Horsens' historie blev opfattet på denne tid, og om 100 år vil Sv. Aage Bays bog på samme måde blive betragtet som et eksempel på en topografi fra 1982. Måske vil man til den tid fremhæve, at den havde et register, som den første manglede.

Helge Søgaard

Hans Hansen: *Bogens Historie I*. (Bogense Rotary Klub, 1982). 210 s., ill.

Bogen er første bind af en planlagt monografi på 4 bind, så Bogense kan ikke klage over, at dens historie ikke bliver behandlet grundigt. Den foreliggende skildring går til slutningen af det 18. århundrede og bygger delvis på det, der allerede er skrevet om byens skæbne; men forfatteren har selvstændigt arbejdet med stoffet og forøget det med nyt og følger det traditionelle skema med en fyldig indledning om eg-